

Cultivar Release

کیمییا، رقم جدید پر محصول عدس برای مناطق معتدل سرد و نیمه گرمسیر در شرایط دیم کشور

Kimiya, A New High Yielding Lentil Cultivar for Moderate Cold and Semi Warm Climate of Iran

پدید آورندگان: سیدحسین صباغ‌پور، فرامرز سیدی، علی‌اکبر محمودی، منصور صفی‌خانی، پیام پزشکیپور، برزو رستمی، مسعود کامل، یدالله فرایدی، ناصر الهیاری، محمد مهدی‌پور سیابیدی، همایون کانونی، فرشید محمودی، حمید پورعلی‌بابا، ایرج کرمی و عادل جهانگیری

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۴/۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۸/۱۸

معرفی شد. این رقم در این شهرستان و مناطق گرمسیر کشور عملکرد خوبی دارد ولی در مناطق معتدل سرد و نیمه گرمسیر از عملکرد مناسب و پایداری نسبت به ارقام محلی برخوردار نیست، لذا کشاورزان این مناطق از ارقام محلی برای کشت استفاده می‌کنند.

لاین FLIP92-12L از تلاقی دو لاین ILL 5582 (با مبدا اردن) و ILL 707 (با مبدا تونس) در مرکز بین‌المللی ایکاردا به دست آمد. مراحل بررسی نسل‌های در حال تفکیک این لاین در آن مرکز انجام و به صورت لاین خالص در سال زراعی ۱۳۷۴ دریافت شد. این لاین به همراه سایر لاین‌ها در آزمایش‌های مقدماتی، A تست و B تست در سال‌های ۱۳۷۴ تا ۱۳۸۶ در ایستگاه‌های سرارود کرمانشاه، کوه‌دشت لرستان، شیروان

میانگین دو دهه اخیر سطح زیر کشت عدس در ایران ۲۲۴۷۴۰ هکتار است. استان‌های اردبیل، آذربایجان شرقی، خراسان و لرستان به ترتیب با میانگین ۵۵۴۱۹، ۴۰۸۴۱، ۲۶۳۳۶ و ۲۴۱۱۰ هکتار، رتبه اول تا چهارم سطح زیر کشت عدس در کشور را دارند. بیش از ۹۰ درصد سطح زیر کشت عدس در ایران در شرایط دیم قرار دارد. ایران با ۴۵۷ کیلوگرم در هکتار، پایین‌ترین عملکرد عدس در واحد سطح را دارد. عوامل مختلفی در پایین بودن عملکرد عدس موثر هستند که مهم‌ترین آن‌ها پتانسیل پایین عملکرد ارقام بومی و عدم رعایت نکات به‌زراعی توسط کشاورزان عدس کار است.

رقم گچساران جهت کشت در شهرستان گچساران و مناطق مشابه آب و هوایی در سال ۱۳۷۸ توسط موسسه تحقیقات کشاورزی دیم

۸۸۵ کیلوگرم در هکتار به ترتیب در کنند و اسلام آباد عملکرد بالاتر و معنی داری نسبت به شاهد محلی تولید کرد. نتایج طرح تحقیقی - تطبیقی در استان لرستان در منطقه کوهدشت و خرم آباد در سال زراعی ۸۴-۱۳۸۳ نشان داد که لاین FLIP 92-12L با تولید ۱۵۳۴ و ۱۶۱۹ کیلوگرم در هکتار به ترتیب در کوهدشت و خرم آباد عملکرد بیشتری نسبت به رقم شاهد محلی داشت.

این لاین در قالب پروژه تحقیقی - ترویجی با تولید ۷۳۱ و ۸۸۷ کیلوگرم در هکتار در مناطق کوزران و بهاران در استان کرمانشاه در سال زراعی ۸۲-۱۳۸۱ به ترتیب ۲۶ و ۳۰ درصد عملکرد بالاتری نسبت به رقم شاهد محلی تولید کرد. در پروژه تحقیقی - ترویجی منطقه کوزران در استان کرمانشاه در سال زراعی ۸۳-۱۳۸۲ نیز این لاین با تولید ۱۶۲۳ کیلوگرم در هکتار، ۸۴ درصد عملکرد بالاتری نسبت به رقم شاهد محلی تولید کرد. بر اساس نتایج دو ساله (۸۶-۱۳۸۴) پروژه تحقیقی - ترویجی دیگری در منطقه سرفیروز آباد کرمانشاه، این لاین با تولید ۱۱۳۱ کیلوگرم در هکتار، ۳۵ درصد عملکرد بالاتری نسبت به شاهد محلی تولید کرد.

گزارش معرفی این لاین پس از تأیید کمیته علمی تحقیقاتی موسسه تحقیقات کشاورزی دیم، توسط شورای تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی به نام کیمیا در تاریخ ۱۳۸۸/۵/۱۸ به تصویب رسید. معرفی این رقم طی نامه شماره

چرداول ایلام، شیروان خراسان شمالی، گچساران و گنبد مورد ارزیابی قرار گرفت. با توجه به خصوصیات مطلوب زراعی و عملکرد بالا، این لاین به همراه هشت لاین و رقم گچساران و یک رقم محلی در ایستگاه‌های تحقیقاتی کرمانشاه، لرستان، ایلام، شیروان و گنبد در کشت پاییزه در سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۳ مورد ارزیابی قرار گرفت. بر اساس نتایج مقایسه میانگین سه ساله در پنج منطقه، لاین FLIP 92-12L با تولید ۱۲۶۳ کیلوگرم در هکتار، ۴۵ درصد عملکرد بیشتری نسبت به میانگین عملکرد ارقام شاهد (۸۷۱ کیلوگرم در هکتار) تولید کرد. وزن صد دانه این لاین ۵ گرم بود که دانه درشت‌تر از رقم محلی (۴ گرم) بود.

نتایج تجزیه پایداری عملکرد بر اساس شاخص‌های مختلف (Sabaghpour, 2006) نشان داد که لاین FLIP 92-12L از جمله ژنوتیپ با عملکرد بالا و پایدار نسبت به سایر ژنوتیپ‌ها بود (Dehghani et al., 2008).

بر اساس نتایج آزمایش تحقیقی - تطبیقی در سه منطقه بیستون، بیلوار و اسلام آباد که در سال زراعی ۸۱-۱۳۸۰ اجرا شد، این لاین با تولید ۱۴۹۲، ۱۰۹۸ و ۱۲۹۴ کیلوگرم در هکتار به ترتیب در بیستون، بیلوار و اسلام آباد عملکرد بیشتری نسبت به شاهد محلی تولید کرد. در آزمایش تحقیقی - تطبیقی دیگری در مناطق کرند و اسلام آباد که در سال زراعی ۸۲-۱۳۸۱ اجرا شد، این لاین با تولید ۱۰۹۸ و

۳۸۰۷۳/۲۲۲ در تاریخ ۱۳۸۸/۶/۱۱ به موسسه تحقیقات کشاورزی دیم ابلاغ شد.

References

- Dehghani, H., Sabaghpour, S. H., and Sabaghnia, N. 2008.** Genotype $\times$ environment interaction for grain yield of some lentil genotypes and relationship among univariate stability statistics. Spanish Journal of Agricultural Research 6 (3): 385-394.
- Sabaghpour, S. H. 2005.** Study on yield and adaptability of lentil varieties at autumn planting. Final Report, Dryland Agricultural Research Institute, Maragheh, Iran. 59 pp. (in Persian).

آدرس: موسسه تحقیقات کشاورزی دیم، صندوق پستی ۱۱۹، مراغه.

